Ε. Γ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ
Καθηγητοῦ τῆς Ἱστορίας τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος

ΝΕΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΕΡΙ ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ (ΕΚ ΤΩΝ ΡΩΣΙΚΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ)

Μετ' ἐξόχου ἐνδιαφέροντος συγκεντρώνομεν καὶ δημοσιεύομεν τὰ ἱστορικὰ κείμενα τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν τοῦ μεγάλου Ἕλληνος πατριώτου καὶ ἀσυγκρίτου πολιτικοῦ ἀνδρὸς καὶ διπλωμάτου Ἰωάννου Καποδίστρια. Πᾶν νέον στοιχεῖον περὶ τοῦ βίου αὐτοῦ ἐρχόμενον εἰς φῶς συμβάλλει εἰς τὴν πληρεστέραν κατανόησιν τῆς προσωπικότητός του καὶ ἐδραιώνει ἔτι μᾶλλον τὴν γενικὴν ἀντίληψιν περὶ τοῦ ἠθικοῦ χαρακτῆρος του καὶ τοῦ ἀγνοτάτου πατριωτισμοῦ του.

Τὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα παρουσιάζω νῦν ἐνταῦθα [1], καίτοι δὲν εἶναι ὅλα ἄγνωστα, οὐδ' ἀφοροῦν κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ ἑλληνικὰ πράγματα, εἶναι ἐν τούτοις λίαν ἐνδιαφέροντα, διότι φέρουν εἰς φῶς ἐνεργείας τοῦ Καποδίστρια περὶ γνωστῶν προσώπων (Ἑλλήνων καὶ Ρώσων) καὶ ἀποσαφηνίζουν ζητήματά τινα ἔχοντα ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὴν σταδιοδρομίαν καὶ τὴν ἰδιάζουσαν θέσιν του ἐν τῇ ρωσικῇ ἱεραρχίᾳ, καθ' ὃν χρόνον διετέλει εἰς τὴν ρωσικὴν κρατικὴν ὑπηρεσίαν καὶ συγκεκριμένως κατὰ τὴν χρονικὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ 1814 μέχρι καὶ τοῦ 1827, ὅτε ἀπεχώρησεν ὁριστικῶς ἐξ αὐτῆς.

Ἡ δημοσία ὑπηρεσία τοῦ Καποδίστρια ἐν Ρωσίᾳ ἤρξατο, ὡς γνωστόν,

---

1. Ὁ ἄλλοτε πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἐν Μόσχᾳ Δημήτριος Ἰ. Παππᾶς, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὑπηρεσίας του ἐν τῇ ρωσικῇ πρωτευούσῃ, κατέβαλε τῇ εἰσηγήσει μου ἐπιμόνους προσπαθείας εἰς τὰς ἁρμοδίας σοβιετικὰς ἀρχὰς διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν παραχώρησιν εἰς τὰ ἡμέτερα Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους φωτοτυπιῶν ἱστορικῶν ἐγγράφων ἀποκειμένων εἰς τὰ Κεντρικὰ Κρατικὰ Ἱστορικὰ Ἀρχεῖα τῆς Ρωσίας καὶ ἀναφερομένων εἰς ἑλληνικὰς προσωπικότητας ἢ ἁπτομένων τῆς ἑλληνικῆς ιστορίας τῶν τελευταίων αἰώνων. Καρπὸς τῶν ἐνεργειῶν ἐκείνων εἶναι τὰ δημοσιευόμενα νῦν ἱστορικὰ ἔγγραφα, φωτοτυπίας τῶν ὁποίων μοὶ ἀπέστειλεν ὁ μνημονευθεὶς Ἕλλην πρέσβυς μέσῳ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ Μαΐου τοῦ 1959. Ἔκτοτε ματαίως ἀνεμείναμεν περαιτέρω ἀποστολὴν ἱστορικῶν ἐγγράφων. Ἡ ὡραία προσπάθεια διεκόπη ἀποτόμως δι' ἀγνώστους εἰς ἐμὲ λόγους.

ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1809, ὅτε μετέβη εἰς Πετρούπολιν ἀποδεχθεὶς εἰδικὴν πρόσκλησιν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου Α΄, ὅστις διώρισεν αὐτὸν κατ'ἀρχὴν Σύμβουλον τοῦ Κράτους. Ἔκτοτε, χάρις εἰς τὰ ἔξοχα πολιτικὰ προσόντα του καὶ εἰς τὴν προστασίαν τῆς μητρὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου Α΄ Μαρίας Θεοδωρόβνας ἀνῆλθε ταχέως τὴν κλίμακα τῶν δημοσίων ἀξιωμάτων, ἀναδειχθεὶς ἐντὸς βραχέος χρόνου σπουδαῖος παράγων τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Ρωσίας καὶ εἷς τῶν μᾶλλον διακεκριμένων διπλωματῶν τῆς Εὐρώπης. Ἡ σταδιοδρομία τοῦ Καποδίστρια ἐν τῇ ρωσικῇ ἱεραρχίᾳ ὑπῆρξεν ἀληθῶς καταπληκτική. Τὴν ἄνοδόν του ταύτην ἐπραγματοποίησε δι'ἀόκνου συστηματικῆς ἐργασίας, διὰ τοῦ ἐξόχου ἤθους του καὶ διὰ λαμπρῶν κατὰ τὸ πλεῖστον διπλωματικῶν ἐπιτυχιῶν, δι'ὧν πάντων ἐξησφάλισε τὴν φιλίαν καὶ τὴν εὔνοιαν τοῦ αὐτοκράτορος.

Τὰ περαιτέρω δημοσιεόμενα ἱστορικὰ ἔγγραφα φυλάσσονται, ὡς ἐλέχθη, εἰς τὰ Κεντρικὰ Κρατικὰ Ἱστορικὰ Ἀρχεῖα τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως καὶ εἶναι γεγραμμένα ἄλλα μὲν εἰς τὴν ρωσικήν, ἄλλα δὲ εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν. Τὰ ἐκ τούτων γεγραμμένα ρωσιστὶ δημοσιεύονται εἰς ἑλληνικὴν μετάφρασιν, τὰ δὲ γεγραμμένα γαλλιστὶ ἐκδίδονται ὡς ἔχουν. Ἰδοὺ ὁ περιληπτικὸς κατάλογος αὐτῶν:

1. «Δελτίον σταδιοδρομίας μυστικοσυμβούλου κόμητος Καποδίστρια» συνταχθὲν τὸ 1824 (ρωσιστί).
2. Ἐπιστολὴ τοῦ Καποδίστρια ἀπὸ 23 Δεκεμβρίου/4 Ἰανουαρίου 1815 ἐκ Βιέννης πρὸς τὸν στρατάρχην Barclay de Tolly (γαλλιστί).
3. Διάταγμα Ἀλεξάνδρου Α΄, δι'οὗ διορίζεται ὁ Καποδίστριας Μυστικὸς Σύμβουλος. Ἐν Πετρουπόλει τῇ 19 Ἰανουαρίου 1816 (ρωσιστί).
4. Διάταγμα Ἀλεξάνδρου Α΄ δι'οὗ ἀνακηρύσσεται ὁ Καποδίστριας ἱππότης τοῦ παρασήμου τοῦ ἁγίου Ἀλεξάνδρου Νιέφσκη. Ἐν Πετρουπόλει τῇ 24 Μαρτίου 1817 (ρωσιστί).
5. Ἐπιστολὴ τοῦ Καποδίστρια ἐκ Βιέννης πρὸς τὸν στρατηγὸν διοικητὴν τῆς Βεσσαραβίας ἀπὸ 12/24 Δεκεμβρίου 1818 (γαλλιστί).
6. Ἐπιστολὴ τοῦ κόμητος Νέσσελροδ ἀπὸ 16 Μαρτίου 1819 ἐκ Πετρουπόλεως πρὸς Ἰωάννην Καποδίστριαν (γαλλιστί).
7. Ἐπιστολὴ τοῦ Καποδίστρια ἀπὸ 9 Ἰανουαρίου 1820 πρὸς τὸν Septhansa (γαλλιστί).
8. Ἐπιστολὴ τοῦ Καποδίστρια ἀπὸ 10/22 Ὀκτωβρίου 1821 ἐκ Πετρουπόλεως πρὸς τὸν πρίγκηπα Ἀλέξανδρον Γκορτσακώφ (γαλλιστί).
9. Ἐπιστολὴ τοῦ Γκ. Τραϊνόφσκυ ἀπὸ 4 Ἀπριλίου 1822 ἐκ Ζιτομὶρ πρὸς Καποδίστριαν (ρωσιστί).
10. Ἐπιστολὴ τοῦ Καπιδίστρια ἀπὸ 27 Ἰουλίου 1822 ἐκ Πετρουπόλεως

πρὸς τὸν διοικητὴν Βεσσαραβίας βαρῶνον Πέτρον Κράνοβιτς (ρωσιστί).

11. Ἐπιστολὴ τοῦ Καποδίστρια ἀπὸ 25 Μαΐου/6 Ἰουνίου 1826 ἐκ Παρισίων πρὸς τὸν πρίγκηπα Ἀλέξανδρον Γκορτσακὼφ εἰς Λονδῖνον (γαλλιστί).
12. Ἐπιστολὴ τοῦ Καποδίστρια ἀπὸ 30 Μαΐου/11 Ἰουνίου 1826 ἐκ Παρισίων πρὸς τὸν πρίγκηπα Ἀλέξανδρον Γκορτσακὼφ εἰς Λονδῖνον (γαλλιστί).
13. Ἐπιστολὴ τοῦ Καποδίστρια ἀπὸ 18/30 Ἰουνίου 1826 ἐξ Ἀμστερνταμ πρὸς τὸν πρίγκηπα Γκορτσακώφ εἰς Λονδῖνον (γαλλιστί).
14. Διάταγμα τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου Α΄ ἀπὸ 1 Ἰουλίου 1827, ἐν Πετρουπόλει, δι' οὗ ἀποδέχεται τὴν πλήρη ἀπομάκρυνσιν τοῦ Καποδίστρια ἐκ τῆς ρωσικῆς ὑπηρεσίας καὶ ἀπονέμει εἰς τοῦτον τὴν εὔνοιαν αὐτοῦ (ρωσιστί).
15. Σχέδιον ἐπιστολῆς τοῦ Καποδίστρια ἀπὸ 14/26 Ἰουλίου 1827 ἐκ Πετρουπόλεως πρὸς τὴν αὐτοκράτειραν μητέρα Μαρίαν Θεοδωρόβναν (γαλλιστί).

1.

(Centralnii Gossudarstvennii Istoritseskii Archiv CCCR V gor(ode) Lenigrade, Φ. 1349, op. 3, D. 967, LL. 56-65).

Δελτίον σταδιοδρομίας μυστικοσυμβούλου κόμητος Καποδίστρια

1802 — *Διατελῶν ἐν ὑπηρεσίᾳ παρὰ τῇ Ἰονικῇ Δημοκρατίᾳ ἐν ἔτει 1802 κατὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Ρώσου πληρεξουσίου κόμητος Μοτσενίγου, ἐνετάλη νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν εὐημερίαν τῶν νήσων Κεφαλληνίας, Ἰθάκης, Ζακύνθου καὶ Λευκάδος, νὰ ἱδρύσῃ προσωρινὴν διοίκησιν καὶ νὰ ἐγκαταστήσῃ εἰς ἑκάστην Ρωσικὴν φρουράν.*

1803 — *Ἐπιστρέψας εἰς Κέρκυραν διωρίσθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως τῶν Ἑπτανήσων καὶ τοῦ Ρώσου Πληρεξουσίου, Ὑφυπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Δημοκρατίας.*

1804 3 Μαρτίου — *Διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν προσπάθειάν του διὰ τὴν κοινὴν εὐημερίαν κατὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς Δημοκρατίας προήχθη ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος εἰς Κολλέγκιι Σύμβουλον.*

1806 *Ἐνετάλη ὑπὸ τοῦ Ρώσου Πληρεξουσίου νὰ ἱδρύσῃ ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα, διὰ τὴν ἐπιτυχῆ διοργάνωσιν τῶν ὁποίων τοῦ ἐδωρήθη ὑπὸ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος σιγαροθήκη κεκοσμημένη δι' ἀδαμάντων. Διωρίσθη ὑπὸ τῆς Ἰονικῆς Κυβερνήσεως Ἐπιτετραμμένος παρὰ τῇ Ρωσικῇ Αὐλῇ εἰς τὴν θέσιν τοῦ Γ. Ναράντση.*

1807 *Αἰτίᾳ τοῦ μετὰ τῆς Τουρκίας πολέμου ἡ Κυβέρνησις Ἑπτανήσων καὶ ὁ Πληρεξούσιος ἐθεώρησαν ἀναγκαῖον νὰ τὸν κρατήσουν καὶ διωρίσθη κατὰ πρῶτον Πληρεξούσιος Κομμισάριος, πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως μετὰ τοῦ Ρώσου Διοικητοῦ ἐξασφαλίσουν τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν ἡσυχίαν τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐξηρτημένων νήσων καὶ κατόπιν τοῦ ἀνετέθη ἡ διοίκησις τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ὅλων τὰ ὁποῖα εἶχον σχέσιν μὲ τὴν ἄμυναν τῆς νήσου Λευκάδος, κατὰ τῆς ὁποίας ἐπετέθησαν οἱ Τοῦρκοι.*

1808
23 Ἀπριλίου *Ἐξετέλεσεν ὅλας αὐτὰς τὰς ἐντολὰς μετὰ ζήλου καὶ δραστηριότητος πρὸς γενικὴν ἱκανοποίησιν τοῦ Πληρεξουσίου καὶ τοῦ Ἀρχιστρατήγου τῶν Ρωσικῶν στρατευμάτων εἰς τὴν Ἑπτάνησον. Τοῦτο ἀνεφέρθη εἰς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα καὶ ἐτιμήθη μὲ τὸ παράσημον τῆς Ἁγίας Ἄννης Β' κατηγορίας.*

15 Μαΐου *Κατόπιν ὑψηλῆς προσταγῆς τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν κόμητος Ρουμιάντσεβ προσεκλήθη εἰς Ρωσίαν διὰ νὰ ἀναλάβῃ ἄλλα καθήκοντα.*

1809
20 Ἀπριλίου *Ἀφιχθεὶς εἰς τὴν Ἁγίαν Πετρούπολιν, κατόπιν προσωπικῆς Ὑψηλῆς ἐντολῆς προήχθη εἰς Κρατικὸν Σύμβουλον καὶ ἔγινε μέλος τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν.*

1811
1 Αὐγούστου *Διωρίσθη εἰς τὴν Ἀποστολὴν τῆς Βιέννης ὡς ἔκτακτος Γραμματεὺς τῆς Πρεσβείας.*

1812
8 Νοεμβρίου *Διωρίσθη εἰς τὴν διπλωματικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ στρατοῦ, ὁ ὁποῖος εὑρίσκετο ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ναυάρχου Τσιτσακὼβ καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὰς διαπραγματεύσεις καὶ τὴν σύναψιν εἰρήνης τοῦ Βουκουρεστίου καὶ διὰ τὰ ἔργα του εἰς τὸν νομὸν τῆς Βεσσαραβίας κατόπιν Ὑψηλοτάτης Προσταγῆς προήχθη εἰς Ἐνεργὸν Κρατικὸν Σύμβουλον.*

1813 25Σεπτεμβρ. *Κατὰ τὴν ἕνωσιν τῶν στρατιῶν τοῦ Ναυάρχου Τσιτσακὼφ μετὰ τοῦ Μεγάλου Στρατοῦ, διηύθυνε τὸ διπλωματικὸν γραφεῖον τοῦ Στρατηγοῦ Μπαρκλάγια Ντὲ Τόλλη καὶ διὰ τὰς διαπραγματεύσεις κατὰ τὴν κατάληψιν τοῦ φρουρίου Τόρν καὶ διὰ τὰς ἄλλας ἐντολὰς κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1813 ἐτιμήθη μὲ τὸ παράσημον τῆς Ἁγίας Ἄννης Α' κατηγορίας.*

1814 *Κατὰ τὴν ἐν Φραγκφούρτῃ ἐπὶ Μάιν παραμονὴν τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος ἐνετάλη ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς Ἑλβετίαν μετὰ τοῦ Αὐστριακοῦ Πρέσβεως Βαρώνου Λεπσετέρ διὰ τὴν συμφωνίαν μετὰ τῆς Ἑλβετικῆς Κυβερνήσεως καὶ τὴν προσχώρησιν αὐτῆς εἰς τὴν γενικὴν συμμαχίαν κατὰ τῆς Γαλλίας. Διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ὡς ἄνω ἐντολῆς καὶ τὴν προσωπικὴν ἔκθεσιν ἐκλήθη ὑπὸ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος εἰς Παρισίους καὶ ἐτιμήθη διὰ τοῦ παρασήμου τοῦ Ἁγίου Βλαδημήρου Β' κατηγορίας.*

1815 30 Αὐγούστου *Ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἑλβετίαν ὡς Ἔκτακτος Πληρεξούσιος Ὑπουργὸς ἀνεκλήθη ὑπὸ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος εἰς Βιέννην, ἔλαβε μέρος εἰς τὰς διαπραγματεύσεις τοῦ συνεδρίου καὶ ἰδιαιτέρως ἔλαβε μέρος εἰς τὴν συνδιάσκεψιν διὰ τὴν δημιουργίαν τῆς Ἑλβετικῆς Ἑνώσεως. Ἠκολούθησε τὸν στρατὸν καὶ τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα εἰς Παρισίους καὶ ἀφιχθεὶς ἐκεῖ, κατόπιν Ὑψηλῆς προσταγῆς διωρίσθη Κρατικὸς Γραμματεὺς (Ὑπουργός).*

18 Νοεμβρίου *Κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις διὰ τὴν σύναψιν τῆς εἰρήνης τοῦ 1815 ἔλαβε μέρος ὡς Πληρεξούσιος καὶ ὑπέγραψε τὴν συνθήκην.*

1816 19 Ἰανουαρ. *Κατόπιν τούτου προήχθη εἰς Ἔκτακτον Σύμβουλον. Διὰ τὰς ὑπηρεσίας του πρὸς τὴν Ἑλβετικὴν Δημοκρατίαν ἀνεκηρύχθη πολίτης τῶν πόλεων Γενεύης καὶ Λωζάννης.*

1816 *Κατόπιν διαταγῆς συνοδεύει τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα εἰς Μόσχαν καὶ Βαρσοβίαν.*

1817 24 Μαρτίου *Ἐτιμήθη διὰ τοῦ παρασήμου τοῦ Ἁγίου Ἀλεξάνδρου Νέβσκη.*

Ἐτιμήθη διὰ τοῦ Πολωνικοῦ παρασήμου τοῦ Λευκοῦ Ἀετοῦ.

Ἐτιμήθη διὰ τοῦ παρασήμου τῆς Σαρδηνίας τοῦ Μεγαλοσταύρου τοῦ Μαυρικίου καὶ Λαζάρου.

Ἐτιμήθη διὰ τοῦ Ἱσπανικοῦ παρασήμου Κάρλου τοῦ Γ' Μεγαλοσταύρου Α' κατηγορίας.

Ἐτιμήθη διὰ τοῦ Πρωσσικοῦ παρασήμου τοῦ Ἐρυθροῦ Ἀετοῦ Α' κατηγορίας.

Ἐτιμήθη διὰ τοῦ παρασήμου τῆς Αὐστρίας Λεοπόλδου Α' κατηγορίας.

Ἐτιμήθη διὰ τοῦ παρασήμου τοῦ Μπάδεν: Πίστεως καὶ Ἀετοῦ τῆς Τσιρένης Α' κατηγορίας.

1818 *Κατόπιν Ὑψηλῆς διαταγῆς συνώδευσε τὴν Α.Μ. τὸν Αὐτοκράτορα κατὰ τὴν περιοδείαν του εἰς Βαρσοβίαν καὶ εἰς τὰς νοτίους ἐπαρχίας.*

Κατόπιν ἐντολῆς τῆς Α.Μ. συνώδευσε τὸν Αὐτοκράτορα εἰς Ἄαχεν ὡς πληρεξούσιος καὶ διὰ τὰς διαπραγματεύσεις ἐτιμήθη διὰ τοῦ παρασήμου τοῦ Ἁγίου Βλαδημήρου Α' κατηγορίας.

1818 13 Ὀκτωβρ. *Ἐτιμήθη διὰ τοῦ Πρωσσικοῦ παρασήμου τοῦ Μαύρου Ἀετοῦ.*

Ἐτιμήθη διὰ τοῦ παρασήμου τοῦ Ἁγίου Στεφάνου Α' κατηγορίας.

Ἐτιμήθη διὰ τοῦ Γαλλικοῦ παρασήμου τῆς Λεγεῶνος τιμῆς Α' κατηγορίας.

1820 *Ἐτιμήθη διὰ τοῦ Δανικοῦ παρασήμου τοῦ Ἐλέφαντος. Κατόπιν Ὑψηλῆς προσταγῆς τῆς Α.Μ. συνώδευσε τὸν Αὐτοκράτορα εἰς Βαρσοβίαν καὶ τὸν ἠκολούθησεν εἰς τὰς ξένας χώρας.*

1821 *Κατόπιν Ὑψηλῆς προσταγῆς τῆς Α.Μ. συνώδευσε τὸν Αὐτοκράτορα εἰς Τροππάου καὶ Λάιμπαχ ὡς πληρεξούσιος κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις.*

Τότε ἐτιμήθη διὰ τοῦ παρασήμου τῆς Νεαπόλεως τοῦ Ἁγίου Φερδινάνδου.

Προϊστάμενος τοῦ τμήματος
Χουντομπάσεβ (;)

Ἀκριβὲς ἀντίγραφον

Ἀντὶ τοῦ γραμματέως τῆς Διοικήσεως
ὁ γραμματεὺς Μπούτελεβ

2.

(Centralnii Gossudartvennii Voenno-Istoritseskii Archiv CCCR Φ. 1-A Armia, Op. 292/9-a/, CV. 179, D. 23, Ts. 7, LL. 50-51).

Vienne le 23 Décembre 1814
4 Janv. 1815

Monsieur le Maréchal

Mr le Comte Mammounas[1] *mon compatriote, qui aura l'honneur de remettre cette lettre à Votre Excellence appartient à une famille de Corfou, qui a fait des sacrifices considérables pour le service de l'Empereur, lors du séjour des troupes Russes dans ces contrées. Feu M. le général d'Anrep*[2] *ayant été à même de connaître cette famille et de l'apprécier, avait proposé à S. M. Impériale de prendre à Son Servise le père, l'oncle et le cousin du jeune homme, que je prends la liberté de recommander, Monsieur le Comte, à Votre bienveillante protection. L'expatriation de ses plus proches parents n'ayant pu s' effectuer à cause de l'âge et des rapports de famille qui les retenaient dans leur pays, celui-ci plus libre de suivre l'impulsion de son zèle, s'est rendu à Vienne, pour se vouer au Service militaire de Notre Auguste Souverain. J'ai présenté sa requête à S.M. qui a daigné l'agréer, et lui accorder une gratification de 300 Ducats pour les frais de son voyage et de son équipement.*

Il ne me reste plus qu'à prier instamment Votre Excellence de vouloir bien placer ce jeune homme auprès de quelque Général, dont la direction et l'intérêt, serve à le guider et à le former pour qu'il puisse devenir un bon militaire. Si je prends la liberté d'entrer dans tous

---

1. Πρόκειται περὶ τοῦ Ἀνδρέου Μαμωνᾶ, υἱοῦ τοῦ Ἰωάννου Μαμωνᾶ καὶ τῆς Μάρθας τὸ γένος Σταμ. Βούλγαρη, ὅστις καταταχθεὶς τῇ συστάσει τοῦ Καποδίστρια εἰς τὸν ρωσικὸν στρατὸν προήχθη εἰς ἀνωτάτους βαθμούς. Οὗτος ἐνυμφεύθη ἐν Ρωσίᾳ καὶ ἀπέκτησε τέκνα τὸν Ἰωάννην (Ἰβάν) καὶ τὸν Νικόλαον, ἐξ ὧν ἄρχεται ὁ ἐν Ρωσίᾳ κλάδος τῆς οἰκογενείας Μαμωνᾶ. βλ. Ἀντωνίου Μηλιαράκη, Οἰκογένεια Μαμωνᾶ, ἐν Ἀθήναις 1902, σελ. 103.

2. d'Anrep, Ρῶσος στρατηγός, εἰς ὃν εἶχεν ἀνατεθῇ κατὰ τὴν περίοδον τῆς ρωσικῆς προστασίας ἡ ὀργάνωσις ὅλων τῶν Ἑπτανησιακῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων. Ἰδὲ Ἐ. Γ. Πρωτοψάλτη, Ἰγνάτιος μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας, τόμ. 1, σελ. 42, σημ.6.

ces détails, c'est que S. M. l'Empéreur a daigné m'autoriser à réclamer les bontés et la sollicitude de Votre Excellence en faveur de ce jeune grec.

Je saisis avec empressement l'occasion qui m'est offerte pour renouveler ici l'hommage des sentiments respectueux avec lesquels j'ai l'honneur d'être

Monsieur le Maréchal
de votre Excellence
Le très humble et très obéissant
Serviteur
Le Comte Capodistrias

(Παρὰ πόδας τῆς α΄ σελ.)
A S.E. Mr le Maréchal Cte Barclay de Tolly[1]

Μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου (28 Μαΐου 1812) ὁ Καποδίστριας ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ διευθυντοῦ τοὺ διπλωματικοῦ γραφείου τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ στρατοῦ τοῦ Δουνάβεως ναυάρχου Τσιτσαγώφ, εἰργάσθη διὰ νὰ ἀπαλύνῃ τὰς ἐκ τῆς συνθήκης ἐκείνης δυσμενεῖς ἐντυπώσεις τῶν χριστιανικῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ νὰ πείσῃ τούτους περὶ τῆς ἀναλλοιώτου εὐμενοῦς καὶ προστατευτικῆς διαθέσεως τῆς Ρωσίας ἔναντι αὐτῶν. Διὰ τὰς ἐνεργείας του ταύτας ὁ αὐτοκράτωρ, διὰ διατάγματος ἀπὸ 8 Νοεμβρίου 1812, ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν τὸν βαθμὸν τοῦ «ἐν ἐνεργείᾳ Κρατικοῦ Συμβούλου» (Conseiller d'Etat actuel).

Μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῶν συνθηκῶν τῶν Παρισίων ὁ Καποδίστριας ἐπέστρεψε δι' Ἑλβετίας καὶ Βιέννης εἰς Πετρούπολιν, ἔνθα ἀφίκετο ἀρχομένου τοῦ Ἰανουαρίου 1816. Εἶχεν ἤδη μέγα κῦρος παρὰ τῷ αὐτοκράτορι καὶ ἀπελάμβανε τῆς πλήρους ἐμπιστοσύνης αὐτοῦ. Μετὰ τὴν πρώτην περὶ τῶν ἀνατολικῶν πραγμάτων σύσκεψιν «ὁ Αὐτοκράτωρ ἐφάνη λίαν εὐχαριστημένος ἐκ τῆς ἐκθέσεώς μου, . . . μοὶ ἐνεπιστεύθη τὸ χαρτοφυλάκιον τῶν ὑποθέσεων τῆς Βεσσαραβίας καὶ μὲ διώρισε μυστικοσύμβουλον (conseiller privé)»[2].

---

1. Ὁ Καποδίστριας ἐγνώρισε τὸν ἀρχιστράτηγον τῶν ρωσικῶν στρατευμάτων Barclay de Tolly (1761-1818) κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1813, ὑπηρετῶν ὡς διευθυντὴς τοῦ διπλωματικοῦ γραφείου τοῦ στρατοῦ, συνειργάσθη δ' ἔκτοτε στενῶς μετ' αὐτοῦ μέχρι καὶ τῆς μάχης τῆς Λειψίας (19 Ὀκτωβρίου 1813), ὅτε ἀνέλαβε τὴν εἰς Ἑλβετίαν ἀποστολήν.

2. Πρβλ. Μιχαὴλ Λάσκαρι, Αὐτοβιογραφία Ἰωάννου Καποδίστρια, Ἀθῆναι 1940, σελ. 55-56.

3.

(Centralnii Gossudarstvennii Voenno-Istoritseckii Archiv CCCR
F. 29, Op. 153-V, D. 162-a, ts. 3, Delo ne pronumerovano, document 18).

Ἐντολὴ εἰς τὴν Κυβερνῶσαν Σύγκλητον.

Εἰς ἐκτίμησιν τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν προσφερθεισῶν κατὰ τὰς συζητήσεις περὶ τῆς εἰρηνεύσεως εἰς Παρισίους ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ βαθμῷ τοῦ Γραμματέως Συμβούλου κόμητος Καποδιστρίου, εὐμενέστατα διορίζομεν αὐτὸν Μυστικὸν Σύμβουλον, παραμένοντα εἰς τὴν προηγουμένην θέσιν αὐτοῦ. Ἐν Ἁγίᾳ Πετρουπόλει, 19 Ἰανουαρίου 1816 ἔτους.

Διὰ τῆς ἰδίας τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος χειρὸς γεγραμμένη
Ἀλέξανδρος

Βεβαιοῦται: Στρατιωτικὸς Σύμβουλος Κρεμνόβιτς.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν περαίωσιν τῆς ἀτυχοῦς ὑποθέσεως τοῦ ἐξ Ἰθάκης Φιλικοῦ Νικολάου Γαλάτου, ἡ ὁποία ἐδημιούργησεν εἰς τὸν Καποδίστριαν πολλὰς δυσχερείας, ὁ αὐτοκράτωρ ἀπένειμεν εἰς τὸν ὑπουργόν του τὸ παράσημον τοῦ ἁγίου Ἀλεξάνδρου Νέβοσκη.

4.

(Centralnii Gossudarstvennii Voenno-Istoritseskii Archiv CCCR,
F. 29, Op. 153-V, D. 162 ts. 49/Delo ne Pronumerovano, document 13/).

Ἐλέῳ Θεοῦ
Ἡμεῖς Ἀλέξανδρος ὁ Πρῶτος
Αὐτοκράτωρ καὶ Μονάρχης
πάσης τῆς Ρωσίας
κλπ. κλπ. κλπ.

Πρὸς τὸν Μυστικὸν Ἡμῶν Σύμβουλον
Κόμητα Κάπο ντ'Ἰστρια.

Τὰς ἐξαιρετικὰς ὑμῶν ὑπηρεσίας καὶ τὴν σοφίαν εἰς τὴν διεκπεραίωσιν τῶν ἀνατεθεισῶν ὑμῖν ὑποθέσεων ἀναγνωρίζων Ἐγὼ μέτ' ἰδιαιτέρας εὐμε-

νείας, σᾶς χρίζω εἰς ἔνδειξιν αὐτῆς ἱππότην τοῦ παρασήμου τοῦ Ἁγίου Ἀλεξάνδρου Νιέφσκη καὶ σᾶς συναποστέλλω τὰ διακριτικὰ τούτου, παραμένω πάντοτε πρὸς ὑμᾶς εὐμενής.

Ὁ ὑπογεγραμμένος διὰ τῆς ἰδίας
χειρὸς τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος
Ἀλέξανδρος [1]

113
Ἁγία Πετρούπολις
Μαρτίου 24 τοῦ 1817

Βεβαιοῦται: (δυσανάγνωστοι ὑπογραφαί).

Ὡς ἐλέχθη ἐν τοῖς πρόσθεν, ὁ Καποδίστριας εἶχεν ἀναλάβει καὶ τὸ χαρτοφυλάκιον τῶν ὑποθέσεων τῆς Βεσσαραβίας ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1816. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1818, προετοιμαζόμενος ν'ἀναχωρήσῃ εἰς Κέρκυραν πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν γονέων του κατόπιν ἀδείας τοῦ αὐτοκράτορος, ἀπηύθυνε τὴν κατωτέρω ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Διοικητὴν Βεσσαραβίας ἀντιστράτηγον Μπαχμέτεβ, διὰ τῆς ὁποίας καλεῖ αὐτὸν ὅπως κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀπουσίας του καὶ μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς του ἀπευθύνεται διὰ τὰς ὑποθέσεις τῆς Βεσσαραβίας πρὸς τὸν ὑπουργὸν κόμητα Νέσσελροδ.

5.

(Centralnii Gossudarstvennii Istoritseskii Archiv CCCR V gor. Leningrade, F. 1308, Op. 1, D. 41, L. 2).

(Ἐπισημείωσις ρωσιστί):

Ἀντίγραφον ἐκ τῆς σχετικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Κυβερνητικοῦ Γραμματέως κόμητος Καποδίστρια πρὸς τὸν ἀντιστράτηγον Μπαχμέτεβ ἐκ Βιέννης ἀπὸ 12 / 24 Δεκεμβρίου 1818.

A cette occasion je crois devoir Vous prévenir, Mon Général, que S. M. I. a daigné m'accorder la permission de passer l'hiver en mon

---

1. Τὸ πρωτότυπον τοῦ διατάγματος τούτου ἐδημοσίευσεν ἐν φωτοτυπίᾳ ὁ Μιχαὴλ Λάσκαρις εἰς τὴν Αὐτοβιογραφίαν Ἰωάννου Καποδίστρια, Ἀθῆναι 1940, σελ. 68α.

pays, tant pour le rétablissement de ma santé, que pour me procurer l'avantage de revoir mes parents. Vous êtes donc invité par ordre suprême, à Vous adresser pendant le temps de mon absence à Mr le Cte de Nesselrode, pour tout ce qui regardera le service de l'Empersur concernant la Bessarabie.

A mon retour à St. Pétersburg, je m'empresserai d'en informer V. E. et m'estimerai heureux de pouvoir renouer avec Elle, des relations auxquelles j'attache d'autant plus de prix qu'elles me sont imposées par le devoir et me fournissent à la fois les moyens d'acquérir de plus en plus des titres à Votre amitié.

(Ι. Καποδίστριας)

(Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου-ρωσιστί):
Τὸ ἀκριβὲς σχέδιον εὑρίσκεται εἰς τὸν φάκελον: «Περὶ τῆς παροχῆς ἐν Βεσσαραβίᾳ γῆς εἰς ἰδιώτας διὰ διάφορα ἱδρύματα».

Μετὰ τὸ Συνέδριον τοῦ Ἄαχεν (1818) ὁ Καποδίστριας ἦλθε μέσῳ Μονάχου εἰς Βιέννην, ἔνθα διέτριβε καὶ ὁ Ρῶσος αὐτοκράτωρ. Οὗτος, διαπιστώσας τὴν κακὴν κατάστασιν τῆς ὑγείας τοῦ Καποδίστρια καὶ πληροφορηθεὶς τὴν σφοδρὰν ἐπιθυμίαν τῶν γηραιῶν γονέων του ὅπως ἴδουν καὶ εὐλογήσουν τὸν υἱόν των πρὶν ἀποθάνουν (ἐπιθυμίαν διαβιβασθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Αὐγουστίνου Καποδίστρια μεταβάντος εἰς Ἄαχεν ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ ρώσου ταχυδρόμου), ἐχορήγησεν εἰς τὸν ὑπουργόν του μακρὰν ἄδειαν ἀπουσίας, ἵνα μεταβῇ πρὸς ἀνάρρωσιν εἰς Ἰταλίαν καὶ Ἑπτάνησον. Διὰ τὰς δαπάνας τοῦ ταξιδίου τούτου Ἀλέξανδρος Α' προσέφερεν εἰς τὸν Καποδίστριαν γενναίαν οἰκονομικὴν χορηγίαν ἐκ 5.000 δουκάτων.

6.

(Centralnii Gossudarstvennii Archiv. Drevnich Actov CCCR, F.3, D.57, L.7).

Monssieur le Comte,

Sa Majesté l'Empereur ayant daigné avoir égard aux frais que le voyage de votre Excellence pourra lui occasionner, vient d'ordonner au Ministre des Finances, de mettre à votre disposition, Monsieur le Comte, la somme de cinq mille ducats. Je profite en conséquence de l'expédition d'aujourd'hui pour vous faire parvenir, Monsieur le Comte,

la lettre de crédit ci-jointe que Mr de Gourieff m'a délivrée pour la somme en question.

J'ai l'honneur d'être avec une haute considération,

Monsieur le Comte,
de Vorte Excellence
le très humble et
très obéissant serviteur
Nesselrode

St. Pétersbourg
le 16 Mars 1819

à S. E. Mr le Comte de Capodistrias.

Ὁ Καποδίστριας ἀπαντᾷ εἰς ἐπιστολὴν τοῦ de Septhansa, ὅστις εἶχεν ἐνδιαφερθῆ διὰ τὴν πρόοδον καὶ τὴν σταδιοδρομίαν τοῦ νεαροῦ πρίγκηπος Ἀλεξάνδρου Gortchakov ὑπηρετοῦντος εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν.

7.

(Csntralnii Gessudarstvenii Istoritseskii Archiv CCCR gor. Moskve. F. 828, 1820-1830 GG., Op. 1, D 490, L. 1).

9 Janvier 1820 S.P.

Le Prince Ypsilanti[1] *m'a remis la lettre que vous avez eu la bonté de m'écrire. Mille et mille grâces de votre souvenir et de tout ce que vous me dites à l'égard de jeune Prince Kortchakoff*[2]*. S'il est content de moi autant que je le suis de lui, tout ira très bien et pour moi, et pour Lui. Ce qui me déplait un peu c'est sa petite santé et le soin de rien qu'il en a . . .*[3] *Engagez-le à se menager. Etant un employé trés distingué et aimé de Vous il pourra occuper des places de la première importance. De mon coté je ferai tout ce qui peut dépendre de moi pour lui être utile. Et je le ferai de bon coeur.*

---

1. Πρόκειται πιθανώτατα περὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου.
2. Ἀνάγνωθι: Gortchakoff.
3. Τὰ ἀποσιωπητικὰ εἶναι τοῦ κειμένου.

Rappellez moi au souvenir de Madame votre épouse, et de Mademoiselle votre soeur. Et croyez aux sentiments bien sincères que je vous ai voués.

J. Capodistrias

A Mons. Mons. de Septhansa

Ἐν συνεχείᾳ σχετικῆς αἰτήσεως τοῦ Gortchakov[1] ὑπηρετοῦντος εἰς τὴν Πρεσβείαν τῆς Ρωσίας περὰ τῇ Γερμανικῇ Διαίτῃ ἐν Φραγκφούρτῃ, ὁ Καποδίστριας, μετ'ἔγκρισιν τοῦ αὐτοκράτορος, χορηγεῖ εἰς αὐτὸν μακρὰν ἀναρρωτικὴν ἄδειαν μετ'ἠὐξημένων ἀποδοχῶν. Ἐκ τῶν συμβουλῶν τοῦ Καποδίστρια περὶ ἐπωφελοῦς διαθέσεως τοῦ χρόνου τῆς ἀναρρωτικῆς ἀδείας γίνεται καταφανὴς ἡ στοργὴ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ ὑπουργοῦ πρὸς τὸν νεαρὸν διπλωμάτην.

8.

(Centralnii Gossudarstvennii Istoritsekii Archiv CCCR V gor. Moskve, F. 828, 1820-1830 GG, Op. 1, D. 490, L. 1-a).

Voici, mon cher Prince, ma réponse à Votre lettre du 1/13 Septembre. Vous trouverez dans notre dépêche à M. d'Anstett[2], l'autorisation que l'Empereur vous donne de prolonger Votre séjour à l'étranger jusqu'à l'automne de 1822, et le bienfait que Sa Majesté Vous accorde pour Vous faciliter les moyens de soigner Votre santé. Je fais ajouter

---

1. Ἀλέξανδρος Μιχαήλοβιτς Gortchakov, Ρῶσος πολιτικὸς ἀνήρ (1798-1883). Ἀνῆκεν εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Nesselrode κατὰ τὰ συνέδρια τοῦ Laïbach καὶ τῆς Βερώνης. Ἀνέλαβε διαφόρους διπλωματικὰς θέσεις εἰς Λονδῖνον, Φλωρεντίαν, Βιέννην καὶ Στουτγάρδην. Πρέσβυς ἐν Βιέννῃ κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον ἔπεισε τὴν κυβέρνησίν του νὰ ἀποδεχθῇ τὴν συνθήκην τῶν Παρισίων (Μάρτιος 1856). Τὸν ἑπόμενον μῆνα ὁ αὐτοκράτωρ Αλέξανδρος Β΄ διώρισεν αὐτὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Νέσσελροδ. Ἐπηρεασθεὶς ὑπὸ τοῦ Βίσμαρκ ἐγένετο ὁ εἰσηγητὴς τῆς ρωσοπρωσσικῆς φιλίας. Ὁ ρωσοτουρκικὸς πόλεμος (1877-1878) καὶ ἡ συνθήκη τοῦ Ἁγίου Στεφάνου ὑπῆρξαν κυρίως ἔργα τοῦ Gortchakov. Κατὰ τὸ συνέδριον τοῦ Βερολίνου (1878) ὑπέστη ταπείνωσιν καταλυθείσης τῆς συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου. Παρητήθη ἐκ τῆς ὑπηρεσίας τὸ 1882.

2. Ἰωάννης d'Anstett (1760-1835) ἐξ Ἀλσατίας. Ἐγκαταλείψας τὴν πατρίδα του κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῶν Ρώσων εἰς διαφόρους διπλωματικὰς ἀποστολάς, εἶτα δὲ διετέλεσε πρεσβευτὴς τῆς Ρωσίας παρὰ τῇ Γερμανικῇ Διαίτῃ ἐν Φραγκφούρτῃ.

de plus une petite note, qui vous prouvera à quel titre vous recevez cet argent. Obtenant pour les seize mois de votre absence, au-delà de ce que vous auraient rapporté Vos appointements bonifiés, j'espère que vous serez content. Toutefois, si dans le cours de l'année qui vient, vous prévoyez de la gêne, je Vous invite à Vous adresser à moi avec confiance. Vous savez le tendre intérêt que je Vous porte, et combien je désire Votre rétablissement.

Quant à la possibilité de rendre Votre séjour dans l'étranger utile au service, je n'ai pas pensé pouvoir proposer pour vous quelque place à une Mission. En vous fixant ainsi dans une ville, j'aurai pu nuire à la latitude dont vous devez jouir pour aller à droite et à gauche, suivant le temps qu'il fait, et l'avis des médecins. Mais je crois que partout où vous vous établirez, vous ne manquerez pas de livrer quelques heures à l'étude. Restez vous an Allemagne? Vous êtes au milieu de la science. Cultivez-la. Préférez-vous le midi de la France? Le beau ciel et les souvenirs Romains, parleront à votre imagination. En un mot, je mets un grand espoir dans le fonds que je vous connais; et je suis sûr que vous le ferez prospérer et grandir.

Adieu, Cher Prince, recevez l'expression de mes sentiments sincères.

J. Capodistrias

St. Pétersbourg
le 16/28 Octobre 1821.

(Παρὰ πόδας τῆς α' σελ.)
A Mr le Prince Alexandre de Gortchakoff

Περὶ τὸ τέλος τῆς παραμονῆς των ἐν Λάυμπαχ, Ἀλέξανδρος Α' πλήρης ἱκανοποιήσεως ἐκ τῆς ἐργασίας τοῦ Καποδίστρια, ἀνεκοίνωσεν εἰς αὐτὸν διὰ τοῦ κόμητος Νέσσελροδ, ὅτι τοῦ ἐχορήγει ἐτήσιον ἐκ γαιῶν εἰσόδημα, καὶ ἐπὶ δώδεκα ἔτη, ἀνάλογον πρὸς τὸν βαθμόν του. Ὁ Καποδίστριας ἐξέφρασεν ἐγγράφως τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὸν αὐτοκράτορα καὶ ἀπεδέχθη τὰς εὐεργεσίας του, «διότι διὰ τῆς συμμετοχῆς τῶν οἰκείων μου εἰς αὐτὰς θὰ ἠδυνάμην νὰ ἐξοφλήσω τρόπον τινὰ ἱερὸν χρέος ὅπερ μοὶ ἐπέβαλλεν ἡ οἰκογενειακὴ στοργή [1]».

Τὴν χορηγίαν ταύτην ἐκύρωσε βραδύτερον ὁ αὐτοκράτωρ διὰ διατάγματος ὑπογραφέντος τῇ 10 Ἰουνίου 1821, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀνεγράφετο,

1. Αὐτοβιογραφία Ἰωάννου Καποδίστρια, σελ. 106 κέ.

ὅτι ἐχορηγήθη εἰς τὸν Καποδίστριαν ἐπὶ δωδεκαετίαν, εἰς ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν του εἰς τὰ συνέδρια τοῦ Τροππάου καὶ τοῦ Λάυμπαχ, τὸ εἰσόδημα διαφόρων ἐν Βολυνίᾳ κτημάτων ἐκ τῶν γαιῶν τοῦ Στέμματος, ἀνερχόμενον εἰς 6169 ρούβλια ἐτησίως [1].

Διὰ τοῦ κατωτέρω δημοσιευομένου ἐγγράφου ἀποσαφηνίζεται, ὅτι τὸ χορηγηθὲν κτῆμα ἦτο τὸ μικρὸν χωρίον Ράτνο ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βολίν, ὡς ἐπίσης καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ ἀκριβὲς εἰσόδημα.

9.

(Centralnii Gossudarstvenii Archiv Drevnich Actov CCCR F. 15, D.326, ts. 5, LL. 159-160).

Ἐκλαμπρότατε Κόμη !

Ἀπὸ τὴν 24ην Μαρτίου ἐ, ἔ., δυνάμει τῆς ὑψηλοτάτης διαταγῆς, πρέπει ἡ ὑμετέρα ἐκλαμπρότης νὰ ἀναλάβῃ τὴν κυριότητα τοῦ μικροῦ χωρίου Ράτνο, μὲ τὰ τέσσαρα περίπτερα (παρατηρητήρια), ποὺ κεῖται εἰς τὴν ἐπαρχίαν Βολίν. Ἀλλὰ ἐπειδὴ μέχρι τώρα οὐδεὶς ὑπάρχει εἰς τὸ ἔδαφός του ἐκ μέρους τῆς ὑμετέρας ἐκλαμπρότητος, δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἔλαβον τὸ θάρρος νὰ παρακαλέσω τὴν ὑμετέραν ἐκλαμπρότητα διὰ τὴν θέσιν τοῦ διοικητοῦ εἰς τὸ νέον ἰδικόν σας ἀγρόκτημα. Ἐγὼ εἰς τὴν ὑμετέραν ἐκλαμπρότητα εἶμαι ἄγνωστος, ἀλλὰ μὲ γνωρίζει προσωπικῶς ὁ υἱὸς τοῦ κυρίου Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης Ἀλέξανδρος Δημήτριεβιτς κόμης Γκούργιεφ, καὶ ἐλπίζω ὅτι αὐτὸς διὰ τὴν πεῖράν μου εἰς τὸν οἰκονομικὸν τομέα (ὅταν θὰ ἐρωτήσητε αὐτόν) θὰ ἐκφράσῃ εἰς τὴν ἐκλαμπρότητά σας τὴν γνώμην του. Ἡ ἐκλαμπρότης σας χρειάζεται νὰ ἔχῃ διευθυντὴν γνώστην τῶν τοπικῶν συνηθειῶν καὶ τῆς γεωργικῆς τέχνης- ἐάν δὲ μὲ ἀξιώσητε νὰ γίνω δοῦλός σας, τότε θὰ μοῦ εἶναι ἀπαραίτητον ἀπὸ τὴν ἐκλαμπρότητά σας πληρεξούσιον, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ δυνηθῶ νὰ παραλάβω, διὰ καταγραφῆς, τὸ ἀγρόκτημα τοῦ Ράτνο. Ἐγὼ ζῶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Βολίν εἰς τὴν πόλιν Ζιτόμιρ. ἐάν θέλῃ ἡ ἐκλαμπρότης σας νὰ μὲ ἔχῃ διευθυντήν, νὰ διατάξητε νὰ στείλουν τὸ πληρεξούσιον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ὀσίπ Λεόντεφ υἱοῦ Γκ. Τραγιανόφσκυ ἀποστράτου λοχαγοῦ(;) πεζικοῦ εἰς τὴν πόλιν Ζιτόμιρ, καὶ ἐγὼ θὰ παραλάβω τὸ ἀποσταλὲν καὶ θὰ εἶμαι εὐτυχὴς νὰ προσ-

---

1. Αὐτοβιογραφία Ἰωάννου Καποδίστρια, σελ. 107, σημ. 1.

φέρω τὰς ὑπηρεσίας μου πρὸς ὄφελος τῆς ὑμετέρας ἐκλαμπρότητος.

Ἀναμένω τὴν εὐνοϊκήν σας ἀπόφασιν.

Μετὰ βαθείας ἀφοσιώσεως τῆς Ἐκλαμπρότητος σας
ἐλεήμονος Κυρίου
ταπεινὸς δοῦλός σας
ὑμέτερος Τραϊανόφσκυ

4η Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 1822 Ζιτόμιρ

Διἐρεύνης εἰς τὸ Ἀνώτατον Δικαστήριον τοῦ Βολὶν εὑρέθησαν κέρδη, ἐκ τῶν ἀποδείξεων τοῦ ἔτους 1798, εἰς τὸ νέον ἀγρόκτημα ἐτησίως 7460 ἀσημένια ρούβλια, ἐκτὸς τῶν κατεστραμμένων ἀλευρομύλων καὶ ἀποθηκῶν, καὶ ὅταν τὰ παλαιὰ ἐπανοικοδομηθοῦν, εἶναι δυνατὸν νὰ φέρουν ἐπὶ πλέον 1000 ἀσημένια ρούβλια.

Ἐγκαταλείπων τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν ἐν Ρωσίᾳ ὁ Καποδίστριας κατ' Ἰούλιον τοῦ 1822 καὶ ἑτοιμαζόμενος νὰ ἀποχωρήσῃ ἐκ Ρωσίας παρέδωσε κατ'ἐντολὴν τοῦ αὐτοκράτορος τὰς ὑποθέσεις τῆς Βεσσαραβίας, ὧν εἶχε τὴν εὐθύνην ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1816, εἰς τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν τοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν κόμητα Βίκτωρα Παύλοβιτς Κοτσουμπέϊ [1], καλεῖ δὲ τὸν Διοικητὴν Βεσσαραβίας Βαρῶνον Πέτρον Κράνοβιτς νὰ ἀπευθύνεται εἰς τὸ ἑξῆς διὰ τὰς ὑποθέσεις αὐτὰς πρὸς τὸν Κοτσουμπέϊ.

10.

(Centralnii Gossudarstvennii Voenno-Istoritseskii Archiv CCCR, F. 1 / L, Op. 1, D. 5298, L. 3).

28 Ἰουλίου 1822

Εὐγενέστατε Κύριε Βαρῶνε Πέτρε Κράνοβιτς.

Ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ εὐαρεστούμενος νὰ εἰσακούσῃ τὴν εἰσήγησίν μου περὶ τῆς ἀναγκαιότητος νὰ δημιουργηθῇ ἀπὸ τοῦδε μεγάλος σύνδεσμος μεταξὺ τῆς ἰδιαιτέρας διοικήσεως τῆς Βεσσαραβικῆς περιοχῆς καὶ τοῦ Γενικοῦ Κυβερνητικοῦ Συστήματος, ηὐδόκησε νὰ μοῦ δρίσῃ νὰ ἀναθέσω ὅλας τὰς ἀνηκούσας εἰς τὴν δικαιοδοσίαν μου σχετικὰς μὲ αὐτὴν τὴν περιοχὴν ὑπο-

1. V. P. Cotchoubei, Ρῶσος πολιτικὸς (1768-1834). Ὑπῆρξε στενὸς φίλος Ἀλεξάνδρου Α' καὶ ἀνέλαβε κατὰ καιροὺς ποικίλα ἀξιώματα ἐν οἷς: πρέσβυς τῆς Ρωσίας εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν (1802-1807 καὶ 1819). Νικόλαος Α' ὠνόμασεν αὐτὸν πρόεδρον τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου (1827), πρίγκηπα (1831) καὶ καγκελλάριον (1834). Προσεπάθησε νὰ διατηρήσῃ ἴχνη φιλελευθερισμοῦ ἐντὸς τῆς ρωσικῆς δεσποτείας.

θέσεις εἰς τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν τοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν.

Ἐκπληρώσας τὴν ὑψηλοτάτην ταύτην θέλησιν θεωρῶ καθῆκον μου νὰ ἐνημερώσω περὶ τούτου τὴν ὑψηλοτάτην Ἐξοχότητά σας οὕτως ὥστε εἰς τὴν περίπτωσιν ποὺ θὰ χρειασθῇ νὰ ἀντιμετωπισθοῦν ὑποθέσεις Βεσσαραβικαί, θὰ εἴχατε τὴν καλωσύνην νὰ ἀπευθύνεσθε ἀπὸ τοῦδε εἰς τὸν κόμητα Βίκτωρα Παύλοβιτς Κοτσουμπέι.

Μετ' εἰλικρινοῦς ἐκτιμήσεως καὶ ἀφοσιώσεως ἔχω τὴν τιμήν

Νὰ εἶμαι τῆς Ὑψηλοεξοχότητός σας
ταπεινὸς θεράπων
Κόμης Καποδίστριας

Ἁγία Πετρούπολις
27 Ἰουλίου 1822
Πρὸς τὴν Αὐτοῦ Ὑψηλοεξοχότητα
Βαρῶνον Π(έτρον)Κ(ράνοβιτς)

Πρὸς γνῶσιν

Προκειμένου νὰ μεταβῇ εἰς Λονδῖνον ἀρχομένου τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1826 διὰ ταξίδιον ἀναψυχῆς, ὁ Καποδίστριας γράφει πρὸς τὸν φίλον του Ἀλέξανδρον Γκορτσακώφ, ἤδη Γραμματέα τῆς ἐν Λονδίνῳ Ρωσικῆς Πρεσβείας, νὰ τοῦ ἐνοικιάσῃ μικρόν τι διαμέρισμα διὰ βραχεῖαν διαμονήν. Τὸ ταξίδιον ἐκεῖνο ἐματαιώθη τελικῶς, διότι ὁ Καποδίστριας ἐπέλεξε τὴν Ὁλλανδίαν, τὸν Ρῆνον καὶ τὰ λουτρὰ τοῦ Ἔμς.

11.

(Centralnii Gossudarstvennii Istoritseskii Archiv CCCR
V gor. Moskve, F. 828, 1820-1830 GG., Op. 1, D. 490, LL. 42-43).

Paris le 25 Mai / 6 Juin 1826

Le bon Lomonosoff vient de me donner, mon cher Prince, avec vos nouvelles l'assurance du souvenir que vous voulez bien me conserver. En vous rappellant quelque fois de moi, vous me rendez justice parce que je vous paye du retour le plus cordiale et le plus sincère. Je compte si fort sur votre ancienne et bonne amitié, que je n'hésite pas à vous importuner d'une commission que voici. Ma santé ayant gagné quelque chose des soins que lui donne le Docteur Gall[1]*, depuis 5 semaines je désire et j'espère l'affermir en me confirmant en tout point aux ordonnances de cet habile professeur. Il me propose de faire une course d'agrément, et je me décide pour celle qui peut m'être la plus utile.*

1. Ἰωσὴφ Φραγκίσκος Gall, (1758-1828). Γερμανὸς ἰατρὸς διαμένων εἰς Παρισίους.

Je vais donc vous arriver à Londres, et je vons prie conséquement de me faire trouver, ou dans la maison où vous logez, ou dans le voisinage un petit appartement. Je suis seul, avec mon ancien valet de chambre, à moins que mon médecin qui resté à Genève avec le gros bagage, ne veuille venir me réjoindre de sa personne. Mais dans ce cas il sera facile je pense de lui procurer une petite chambre ou dans la même maison, ou à côté de nous. Il me suffit donc d'une chambre, d'un salon, d'une antichambre, et d'un coin où campera Frederich. Je quitterai Paris le 11 ou 12...je resterai à Beauvais une nuit. Et dans la soirée du lendemain de mon départ de Paris je ferai demander une place dans le bateau à vapeur qui arrive à la Tour de Londres. Vous seriez très aimable, cher Korzakoff, si vous vouliez faire engager pour moi un domestique de louage et lui ordonner d'aller m'attendre à mon débarquement avec un mot de votce part. Il me conduirait à mon logement et se chargerait avec Frederich des autres détails. Vous venez, s'il ne conviendrait pas mieux, de prendre le logement par semaine. Mais dans tous les cas vous ne stipuleriez que pour un seul mois.

Adieu. Au plaisir de vous revoir et de vous serrer la main.

C(apodistrias)

(Διεύθυνσις ἐπὶ τοῦ νώτου)

A Monsieur Monsieur le Prince Gortchakoff à Londres

12.

(Centralnii Gossudarstvennii Istoritseskii Archiv CCCR
V gor. Moskve, F. 828, 1820-1830 GG., Op. 1, D. 490, LL. 44-45.

Paris le 30 Mai/11 juin 1826.

Mon cher Gortchakoff. L'homme propose et Dieu dispose. Je comptais me mettre en route aujourd'hui ou demain, et je me réjouissais d'avance du plaisir de vous serrer la main. Il en est autrement. Je ne pourrai quitter Paris que dans quelques jours, et il se peut même que je renonce pour le moment au voyage en Angleterre pour une autre course. Dans cette incertitude je vous prie de régler en conséquence les arrangements dont j'avais pris la liberté de vous charger. Si vous avez loué l'appartement et le domestique pour une semaine, ou pour un mois, tachez de vous en débarrasser au meilleur marchè pos-

sible sauf d'en faire un nouveau au cas de besoin, et lorsque je vous en écrirai encore. Vons voudriez bien me dire ce que je vous dois et je vous ferai rembourser sans délai. Ecrivez-moi, par Lomonosoff. Il me remettra votre lettre, où bien il saura me trouver. Adieu. Je vous fais mes excuses de toutes ces importunités et je vous réitère l'expression bien sincère de toutes mes amitiés

J. C.

(Διεύθυνσις) :

A Monsieur Monsieur le Prince Gortchakoff à Londres.

13.

(Centralnii Gossudarstvennii Istoritseskii Archiv CCCR V gor. Moskve, F. 828, 1820-1830 GG, Op. 1, D. 490, LL. 46-47).

Amsterdam le 18/30 juin 1826

Le suis bien peiné d'apprendre, mon cher Prince, que vous avez été malade, et que votre convalescence vous laisse eucore très faible. Tachez donc de sortir une fois pour toutes de ces missions. A votre âge on y réussit aisément surtout lorsqu'on se décide à suivre avec persévérance un régime long et sévère, mais très sévère .. Quand à votre vieux ami, il vient de faire une tournée en Hollande, et il va maintenant remonter le Rhin par le paquebot à vapeur. Il se rendra à Ems pour payer son petit tribut aux bains. Et puis il dirigera sa boussole comme à l'ordinaire, c'est-à-dire sur la ligne droite et invariable du devoir. Ces lignes vous parviendront par mon banquier de Paris, moniseur Blanc, Callin et C:e et je le charge de vous faire payer les 104 fr. de France. C'est si peu de chose que je crois d'avoir mal déchifrée ma dette. Dans ce cas il vous appartient de me le dire, et je ferai amende honorable.

Adieu, mon cher Gortchakoff. Conservez moi votre bonne amitié, et croyez au retour le plus cordial et le plus sincère de la part de votce ami.

J. C.

(Διεύθυνσις) :

A Monsieur Monsieur le Prince Gortcakoff, P. Secrétaire d'Ambassade à l'Ambassade de Russie à Londres.

Μετὰ τὴν ἐκλογήν του ὑπὸ τῆς ἐν Τροιζῆνι Ἐθνοσυνελεύσεως ὡς Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος (Ἀπρίλιος 1827), ὁ Καποδίστριας, ἀποφασίσας νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς πρωτευούσας τῶν μεγάλων κρατῶν τῆς Εὐρώπης, ἀφί-

χθη τὴν 24 Μαΐου εἰς Πετρούπολιν, ἔνθα παρέμεινεν ὑπὲρ τὰς ἐννέα ἑβδομάδας, διατρίβων κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν Τσάρκογε Σέλο. Ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος Α' ἐνέκρινε τὸ νέον του στάδιον, ἀποδεχθεὶς τὴν ὁριστικὴν καὶ πλήρη παραίτησιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ρωσικῆς ὑπηρεσίας, ἐξέδωκε δὲ τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον οὐκάζιον, ἀπευθυνόμενον πρὸς τὴν Σύγκλητον.

14.

(Centralnii Gossudarstvennii Istoritseskii Archiv CCCR V gor. Leningrade, F. 1329, 1827 G., Op. 1, D. 446, L. 4).

Διαταγὴ πρὸς τὴν Κυβερνῶσαν Σύγκλητον.

Δεχόμενοι τὴν ὑποβληθεῖσαν ὑμῖν αἴτησιν ὑπὸ τοῦ Μυστικοῦ Συμβούλου κόμητος Καποδίστρια, εὐμενέστατα ἀποδεχόμεθα τὴν πλήρη ἀπομάκρυνσιν αὐτοῦ ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν.

Εἶναι εἰς ἡμᾶς εὐχάριστον νὰ γνωρίσωμεν αὐτῷ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, τὴν πλήρη ὑφ' ἡμῶν ἀναγνώρισιν τῆς φιλοτίμου ὑπηρεσίας, τῶν προσπαθειῶν αὐτοῦ διὰ τὸ συμφέρον καὶ τὴν δόξαν τῆς Ρωσίας καὶ τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ ἀφοσιώσεως, διὰ τῶν ὁποίων πάντοτε ἐδικαίωνε τὴν εἰς αὐτὸν ἐμπιστοσύνην τοῦ Μεγαλειοτάτου Ἀδελφοῦ Ἡμῶν, ἁγίας μνήμης Κυρίου Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου τοῦ Πρώτου, καὶ διὰ τῆς ὁποίας συγχρόνως ἐξησφάλισε τὴν ἀμετακίνητον καὶ ἐξαίρετον Ἡμῶν εὔνοιαν.

Νικόλαος [1]

Εἰς τὸ Βασιλικὸν Χωρίον
1η Ἰουλίου 1827 ἔτους

Νὰ ἀκουσθῇ εἰς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν τῆς Συγκλήτου τῆς 19/20 Ἰουλίου 1827.

Ἀρχιγραμματεὺς Κόμης Νεσσελρόντ
Ἐλήφθη 18 Ἰουλίου 1827

Μετὰ τὴν ὁριστικὴν παραίτησίν του ἐκ τῆς ρωσικῆς ὑπηρεσίας, καθ' ὃν χρόνον ἡτοιμάζετο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Πετρούπολιν διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ

2. Τὸ οὐκάζιον τοῦτο ἐδημοσίευσε καὶ ὁ Λυσίμαχος Οἰκονόμος (Lysimaque Oeconomos, Essai sur la vie du comte Capodistrias depuis son départ de Russie en août 1822 jusqu'à son arrivée en Grèce en janvier 1828, Paris 1926, σελ. 49-50, παραλαβὼν αὐτὸ ἐκ τῆς «Journal de Saint-Pétersburg, politique et littéraire», no 86, 19/31 juillet 1827, p. 361a.

τὸ Βερολῖνον καὶ ἐν συνεχείᾳ τὸ Λονδῖνον καὶ τοὺς Παρισίους πρὶν ἢ καταλήξῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὁ Καποδίστριας ἐδέχθη ἐκ μέρους τῆς παλαιᾶς του προστάτιδος αὐτοκρατείρας μητρὸς Μαρίας Θεοδωρόβνας πολύτιμον καὶ συμβολικὸν δῶρον: μίαν εἰκόνα τῆς Παναγίας (Vierge de tous les souffrants). Τὸ δῶρον ἐκεῖνο ἐνεποίησε βαθυτάτην ἐντύπωσιν εἰς τὴν ἰσχυρὰν θρησκευτικὴν προσωπικότητα τοῦ Καποδίστρια, ὁ ὁποῖος ὑπέλαβε τὴν εἰκόνα ὡς σύμβολον προστασίας τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀνακουφίσεως αὐτῶν ἐκ τῶν δεινῶν των, σύμβολον τῶν ἐλπίδων, τὰς ὁποίας κατὰ καιροὺς οἱ ἡγεμόνες τῆς Ρωσίας καὶ μάλιστα ὁ Ἀλέξανδρος Α' παρέσχον εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος. Εἰς τὴν εὐχαριστήριον πρὸς τὴν Μαρίαν Θεοδωρόβναν ἐπιστολήν του ὁ Καποδίστριας ἀναπολεῖ τὰς ἀπείρους εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας ἐδέχθη προσωπικῶς αὐτὸς παρ' ἐκείνης καὶ τῶν υἱῶν της καὶ ἐκφράζει τὴν αἰωνίαν εὐγνωμοσύνην του.

15.

(Centralnii Gossudarstvennii Istoritseskii Archiv, Drevnich Actov CGCR, F. 15, D. 295, LL. 144 - 145).

Lettre à S. M.
L'Impératrice Régnante.
St Pétersbourg le 14/26 juillet 1827

Madame,

Je n'ai pas d'expression pour rendre à V.M.I. les sentiments avec lesquels j'ai reçu l'image de la Vierge de tous les souffrants qu'Elle a daignée m'envoyer.

Que de rapports, en effet, entre ceux que cette vierge céleste protège et ceux que ma mission est maintenant d'éclairer et de secourir! Elle consiste tout entière à soulager des maux affreux, et si je possède quelques moyens de la remplir, je les dois tous à la générosité, à l'âme noble et Chrétienne de S. M. l'Empereur. Le don précieux que je tiens des mains augustes de V. M. I. met le comble à tant de bontés.

Il me prouve l'intérêt qu'Elle prend aux infortunes dont l'Empereur me permet de hâter le terme. Il me suivra par tout, et partout, Madame, il recueillera le tribut des sentiments que des coeurs comme le Vôtre peuvent seuls apprécier. Je n'ai point oublié que le jour où dans sa justrice et dans sa bienveillance, l'Empereur m'a assuré l'espoir d'adoucir les malheurs de mes compatriotes, est ce même jour que tant de millions d'hommes bénissent parce qu'il a vu naître

leur souverain. Ma nouvelle et périlleuse carrière ne pouvait trouver de meilleur augure, comme je ne pouvair trouver moi-même d'encouragement qui parlât plus haut à l'âme, que celui dont V. M. m' honore.

Puisse-t-Elle un jour apprendre pour récompense le bonheur de ceux qui souffrent aujourd'hui. Puissé-je en déposer à Ses pieds le respectueux hommage, et, organe de leur éternelle gratitude, Vous attester moi-même, Madame, que nulle part de plus ferventes prières n'appellent sur Vous les prospérités dont Vous êtes si digne, que nulle part Vous ne recevez de plus sincères bénédictions.

La lettre à Mgr. le Prince Royal de Prusse est un nouveau titre à cette reconnaissance personnelle que j'essayerai en vain de témoigner à V. M. Elle durera autant que ma vie, compagne inséparable du plus profond respect et du dévouement sans bornes avec lesquels je ne cesserai d'être.

(Capodistrias)